

TR83 Bölgesinin Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme

Seher SULUK*

ÖZ

Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerini kapsayan TR83 bölgesi, sosyo-ekonomik göstergeler açısından Türkiye'deki konumunun incelenmesi gereken önemli bir bölgedir. Bu çalışma, TR83 bölgesinin Türkiye ekonomisindeki yerini ortaya koymayı ve ilgili literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda kişi başına gayrisafi yurt içi hasıla, ekonomik büyüme oranları, insani gelişme endeksi, eğitim endeksi, işsizlik oranları, dış ticaret verileri, Gini katsayısı ve P80/P20 oranı gibi temel sosyal ve ekonomik göstergeler kullanılarak grafikler aracılığıyla değerlendirmeler yapılmıştır. Mevcut göstergeler genel olarak dikkate alındığında, TR83 bölgesinin Türkiye ekonomisi içerisinde önemli bir potansiyele sahip olmasına rağmen görece sınırlı bir ekonomik ağırlığı bulunduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Ekonomisi, TR83 Bölgesi, Ekonomik Gelişmişlik, Sosyal ve Makroekonomik Göstergeler

JEL Sınıflandırması: R1, O1, O11, Q01, Q56

An Assessment of the Place and Importance of the TR83 Region within the Turkish Economy

ABSTRACT

TR83 region, which encompasses the provinces of Amasya, Çorum, Samsun and Tokat is an important area in Turkey whose position should be examined in terms of socio-economic indicators. This study aims to reveal the place of the TR83 region in the Turkish economy and to contribute to the relevant literature. Accordingly, evaluations were made through graphs using basic social and economic indicators such as per capita gross domestic product, economic growth rates, the Human Development Index, the Education Index, unemployment rates, foreign trade data, the Gini coefficient and the P80/P20 ratio. Considering the current indicators in general, it is seen that although the TR83 region has significant potential within the Turkish economy, its economic weight is relatively limited.

Key Words: Turkish Economy, TR83 Region, Economic Development, Social and Macroeconomic Indicators

JEL Classification: R1, O1, O11, Q01, Q56

GİRİŞ

Kalkınma iktisadı, 1950'li yıllardan itibaren hem akademik çevrelerde hem de siyasal alanda giderek daha fazla önem kazanmış ve tartışılmaya başlanmıştır. Bu durum, bölgesel politikalar ve bölge planlama kavramlarının gündemde daha fazla yer bulmasına neden olmuştur (Güven, 2024: 82). Kalkınma iktisatçıları ve politika yapımcılarının artan bölgesel eşitsizlikten endişe duymaları, bu konunun

* Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, e-posta: sehersuluk119@gmail.com, ORCID Bilgisi: 0000-0002-3253-1098

(Makale Gönderim Tarihi: 01.01.2026 / Yayına Kabul Tarihi:01.09.2026)

Doi Number: 10.18657/yonveek.1853841

Makale Türü: Araştırma Makalesi

literatürde yoğun bir şekilde araştırılan bir konu hâline gelmesine yol açmıştır (Suparman ve Muzakır, 2023: 2). Bölgesel eşitsizlik, ekonomik ve sosyal fırsat eşitsizliği olarak kendini gösterebildiği gibi, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği, arsa ve konut ihtiyacı, su, enerji, altyapı ve genel belediye hizmetlerinin yetersizliği, trafik sıkışıklığı, kalabalıklaşma, gürültü ve çevre kirliliği şeklinde de ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2001: 1-2).

Kalkınma, “bir ülkenin ekonomik, toplumsal ve siyasal yapılarının değişerek insanın yaşamının maddi ve manevi alanda ilerlemesi ve giderek toplumun refahının artması” olarak tanımlanabilir (Kocaoğlu, 2017: 20). Bölgesel kalkınma ise ülke genelinde yer alan bölgelerin, çevre bölgeler ve dünya ile etkileşimlerini dikkate alan çalışmalar bütünüdür. Bu yaklaşım, katılımcılığı ve sürdürülebilirliği temel ilke edinmekte ve insan kaynaklarının geliştirilmesi yoluyla bölge refahını artırmayı amaçlamaktadır. Bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarını ve gelir farklılıklarını minimuma indigeme amacı, bölgesel kalkınmanın temel hedeflerinden birini oluşturmaktadır (Sevinç, 2011: 40). Bölgesel kalkınma politikaları, bölgeler arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıkları azaltmayı amaçlamaktadır.

Türkiye ekonomisi, coğrafi çeşitlilik ile bölgesel ekonomik ve yapısal farklılıklar açısından oldukça heterojen bir yapıya sahiptir. Bu durum, bölgelerin potansiyelinin değerlendirilmesini ve kalkınma politikalarının etkin şekilde uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, TR83 bölgesi ekonomik potansiyeli ve Türkiye ekonomisi içindeki rolü açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerinden oluşan TR83 bölgesi, tarım, sanayi ve ticaret alanlarında önemli bir potansiyele sahiptir (OKA, 2014: 7).

Bölge içerisinde sadece Samsun ili denizyolu ulaşım imkânına sahiptir. Karadeniz bölgesinin en büyük limanlarından biri olan Samsun Limanı bölge için önemli bir ticaret kapısı olarak öne çıkmaktadır (OKA, 2012: 317). Ayrıca Samsun’un Bafra ve Çarşamba ovaları, yüksek tarımsal potansiyele sahiptir. Tokat ilinin %45’i dağlık, %15,4’ü ise ovoidir ve tarıma elverişlidir. Tarım sektörü, ilde hâkim sektör olup, hayvancılık, tekstil ve gıda sanayi ürünleri üretimi ağırlıktadır. Çorum ilinde ise Hititler’in başkenti Hattuşa antik kenti önemli bir arkeolojik alandır. Çorum’da un, tuğla-kiremit sektörü ön plana çıkmaktadır. Amasya ili ise arazi varlığı ve bitkisel ürün çeşitliliği açısından tarımsal potansiyeli yüksek iller arasında yer almaktadır (Demir vd., 2011: 90).

Türkiye’de bölgesel kalkınma farklılıkları makroekonomik istikrar ve ekonomik gelişmenin sürdürülebilirliği açısından önemli bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Bu nedenle yerel ve ulusal düzeyde uygun politikaların ve stratejilerin geliştirilebilmesi için, farklı sosyal ve ekonomik özelliklere sahip bölgelerin ekonomik yapılarının analiz edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) tarafından oluşturulan TR83 bölgesi; Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerini kapsamakta olup, ekonomik yapısı, sektörel dağılımı ve gelişim potansiyeli ile Türkiye ekonomisi içinde dikkat çeken bir konuma sahiptir. Bu çalışmanın temel amacı, TR83 bölgesinin Türkiye ekonomisi içindeki yerini ekonomik ve sosyal göstergelerle

değerlendirmek ve politika yapıcılara yönlendirici öneriler sunmaktır. Çalışmada bölgesel kalkınma politikalarının etkinliği ve TR83 bölgesinin ulusal düzeydeki katkısı net bir şekilde ortaya konulmaya çalışılacaktır. TR83 bölgesi ekonomik, sosyal ve coğrafi açıdan farklılıklar gösteren illeri bir araya getirmesi ile bu alanlardaki çeşitlilik ve stratejik önemi nedeniyle seçilmiştir. Ayrıca bölge özelinde çeşitli çalışmalar yapılmış olmakla birlikte, literatürde bu kapsamda bir çalışmaya rastlanmaması bölgenin seçilmesinde etkili olmuştur. Dolayısıyla bu çalışma hem literatürdeki bu boşluğu doldurmayı hem de özellikle yerel düzeyde politika yapıcılara öneriler sunmayı amaçlamakta olup bu yönüyle çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, giriş bölümünden sonra literatür taramasına yer verilecektir. Daha sonra TR83 bölgesinin ekonomik performansı ve Türkiye ekonomisi içindeki yeri değerlendirilecektir. Çalışma sonuç ve önerilerle tamamlanacaktır.

I. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde TR83 bölgesine ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar kısaca ele alınacaktır. Özellikle bölgenin ekonomik ve sosyal yapısı ile kalkınma düzeyi üzerine yapılmış araştırmalar özetlenecektir.

Demir vd. (2011) TR83 Düzey 2 bölgesinde ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamak için yapılan çalışmaları Yeşilirmak Havzası Geliştirme Projesi, AB Destekli TR83 Düzey 2 Bölgesi Kalkınma Programı ve Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı çerçevesinde incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre, bölgenin ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmasını sağlama yönündeki çabaların dikkate değer olduğu ancak projelerin ne ölçüde hayata geçirilebildiği, uygulamadaki başarısı ve ne ölçüde olumlu sonuçlar alındığı önemli olduğu belirlenmiştir.

Recepoglu ve Doğan (2014) TR83 bölgesinin girişimcilik, kalkınma ve inovasyon düzeyleri açısından Türkiye geneliyle karşılaştırarak araştırmışlardır. Araştırma sonucunda, bölgede girişimcilik faaliyetlerinin ve teknolojik unsurların eksikliğinin bölgenin kalkınmasını olumsuz yönde etkilediği ortaya konulmuştur.

Yayar vd. (2014) TR83 bölgesinde küresel ısınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin farkındalığını anket yöntemiyle incelemişlerdir. Elde edilen bulgulara göre, eğitim düzeyi arttıkça, küresel ısınmanın etkilerinin farkındalığının da arttığı tespit edilmiştir.

Yemen ve Oruç (2015) merkez belediyelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine etkisini TR83 bölgesi bağlamında incelemişlerdir. Çalışmada 2009 ve 2014 yıllarındaki yerel seçimler ele alınmıştır. Belediyelerin 2009 yerel seçimler sonrasında kentlerin altyapı hizmetleri ve ekonomik gelişimine yaptıkları katkılar, yürüttükleri faaliyetler ve yayımladıkları raporlar üzerinden değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, en fazla faaliyetin Çorum ilinde yapıldığı belirlenmiştir.

Altıntaş vd. (2016) TR83 bölgesinde 2016 yılında genç çiftçi desteklemeleri hibe programına başvuru yapan üreticilerin sosyo-ekonomik özelliklerini inceleyerek kırsal alandaki göç eğilimlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada, desteklemeden yararlanan 120 üretici ile yararlanmayan 140 üretici olmak üzere toplam 260 üreticiyle görüşülmüştür. Örnek hacminin belirlenmesinde Neyman yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara

göre, kent ortamında yaşamaya uygun imkân olsa göç ederim diyen üreticilerin oranının yaklaşık %17 olduğu ve üreticiler arasında yaklaşık %21 göç potansiyeli bulunduğu tespit edilmiştir. Göç etme eğilimi olan üreticilerin yaş grubu düşük olan gruplarda görülmüştür. Kırsal kesimdeki genç nüfusun göç eğilimlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan analiz sonucunda; eğitim seviyesi yüksek, tarım dışı gelir elde eden, köy yaşantısının zorlukları olduğunu düşünen, köyde yaşam standardını düşük bulan ve elde ettiği gelirle geçinemeyen bireylerin, diğerlerine göre daha yüksek göç etme eğilimine sahip olduğu ortaya konulmuştur.

Hazneci ve Ceyhan (2017) Amasya, Çorum ve Tokat illerinde 72 tarım işletmesine anket uygulayarak buğday tohumluğu yetiştiriciliğinde teknik etkinliği ölçmüş ve stokastik sınır modeli kullanarak teknik etkinliği belirleyen faktörleri analiz etmişlerdir. Etkinlik analizi sonuçlarına göre, teknik etkinlik değerlerinin 0,68 ile 0,96 arasında değiştiği ve ortalama değerin 0,81 olduğu tespit edilmiştir. İncelenen işletmelerin teknik yetersizliklerini gidermeleri durumunda üretim miktarında herhangi bir azalma olmaksızın kullandıkları girdi miktarını %19 azaltabilecekleri belirlenmiştir. Ayrıca buğday tohumluğu yetiştiriciliğinde tohum, gübre ve iş gücü dışında kalan diğer değişken masrafların gereğinden fazla olduğu ve bunun teknik etkinliği düşürdüğü saptanmıştır. Bununla birlikte eğitim, kayıt tutma durumu, aile büyüklüğü ve tohumluk üretimine ayrılan alanın buğday tohumluğu üretim etkinliğini belirleyen önemli değişkenler olduğu tespit edilmiştir.

Eroğlu vd. (2018) TR83 bölgesinin yenilenebilir enerji potansiyellerini, kullanım düzeyleri ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanım alanlarını karşılaştırma yaparak ortaya koymuşlardır. Elde edilen bulgulara göre, Tokat ilinin Başçiftlik ilçesi güneş enerjisi potansiyeli kapsamında en büyük potansiyeli taşımaktadır. Rüzgâr enerjisi açısından Tokat, Amasya ve Çorum illerinin rüzgâr enerji santralleri kurulumu için daha uygun olduğu belirlenmiştir. Hidroelektrik kaynaklı kurulu güç ve biyokütle potansiyeli ele alındığında, her ikisinde en uygun ilinin Samsun olduğu belirtilmiştir. Jeotermal kaynaklı elektrik üretim potansiyelinin TR83 bölgesi için yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak, TR83 bölgesinde temiz enerji açısından kurulu güç bağlamında en etkin olan ilin Samsun olduğu ve ardından Tokat, Çorum ve Amasya illerinin geldiği belirlenmiştir.

Barış (2019) Tokat ilinin ekonomik yapısını ve gelişim sürecini TR83 bölgesi ve Türkiye ekonomisi ile karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre, Tokat ilinin yüksek tarımsal potansiyeline rağmen ekonomiye beklenen katkıyı sağlayamadığı belirlenmiştir. Ayrıca gayrisafi yurt içi hasıla ve diğer sosyo-ekonomik gelişmişlik göstergeleri açısından Tokat'ın bölge ve ülke ortalamasının altında olduğu tespit edilmiştir.

Çoban (2019) Tokat ilinin kentsel rekabet edebilirliğini TR83 bölgesi bağlamında ele almış ve Amasya, Çorum ve Samsun illeri ile karşılaştırmalı olarak bir değerlendirme yapmıştır. Bu kapsamda illerin kentsel rekabet gücünü belirlemek amacıyla beşerî sermaye ve yaşam kalitesi, markalaşma becerisi ve yenilikçilik, ticaret becerisi ve erişilebilirlik olmak üzere dört endeks sınıflandırması altında 35 değişken ve 2015 yılı verileri kullanılmıştır. Elde edilen

bulgulara göre, Tokat ilinin kentsel rekabet edebilirlik endeks değerinin diğer illerin gerisinde kaldığı tespit edilmiştir. Beşerî sermaye ve yaşam kalitesi endeksi en başarılı alan olarak öne çıkarken, en düşük puanın elde edildiği alanların ticaret becerisi ile markalaşma yeteneği ve yaratıcılık endekslerinde olduğu belirlenmiştir.

Hossain vd. (2024) TR83 bölgesi sanayi sektöründe kaynak kullanımının optimize edilme potansiyelini değerlendirerek döngüsel ekonominin uygulanabilirliğini incelemişlerdir. Bulgular, sanayi sektöründe kaynak verimli yaklaşımların uygulanmasının önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca TR83 bölgesinde hem ekolojik olarak sürdürülebilir hem de kaynak açısından optimize edilmiş bir geleceğe ulaşmak için eşgüdümlü bir çabaya ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır.

Ataklı Demiralp ve Şimşek (2025) TR83 bölgesindeki il belediyelerinin stratejik planlarını dirençlilik bakış açısıyla değerlendirmişlerdir. Bu amaçla, literatürde yaygın olarak kabul edilen kentsel dirençlilik boyutlarına dayalı bir içerik analizi yaklaşımı benimsenmiş ve planlar belirlenen göstergeler çerçevesinde sistematik olarak incelenmiştir. Bulgulara göre en çok vurgulanan boyutun çevresel dirençlilik olduğu, en az yer verilen alanın ise ekonomik dirençlilik olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan literatür taraması sonucunda TR83 bölgesinin ekonomik, sosyal, çevresel ve sektörel dinamikler başta olmak üzere farklı açılardan ele alındığı görülmektedir. Bununla birlikte bölgenin ekonomik performansının kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu tür bir değerlendirme, bölgenin ekonomik kalkınma stratejilerinin belirlenmesi ve planlama süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu doğrultuda, TR83 bölgesinin Türkiye ekonomisi içindeki yeri ve önemi ekonomik ve sosyal göstergeler temelinde karşılaştırmalı analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu kapsamda, ikincil verilerden yararlanılarak Türkiye geneli ile TR83 bölgesine ait seçilmiş temel göstergeler değerlendirilmiş ve bölgenin performansı ortaya konulmuştur.

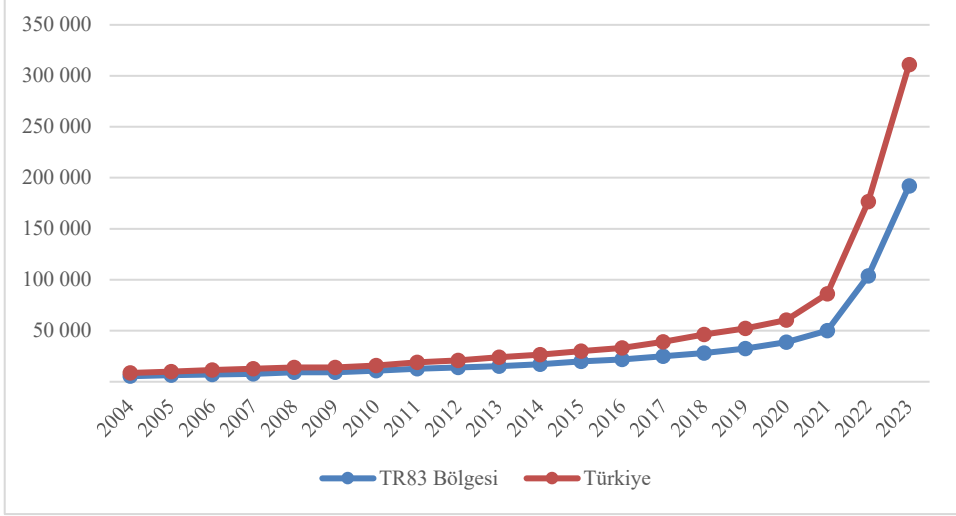
II. TR83 BÖLGESİNİN EKONOMİK PERFORMANSI VE TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Bu bölümde TR83 bölgesinin (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat) ekonomik performansı incelenerek, bölgenin Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemi değerlendirilecektir. Bu amaçla kişi başına gayrisafi yurt içi hasıla verileri, ekonomik büyüme oranları, işsizlik oranları, dış ticaret rakamları, insani gelişme endeksi, eğitim endeksi, Gini katsayısı ve P80/P20 oranı değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenler farklı yıllara ait olduğundan, yıllar arasında değişiklik göstermektedir. Tüm değişkenler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veri tabanından elde edilmiştir.

2022 itibarıyla TR83 bölgesinin nüfusu, Türkiye nüfusunun %3,32'sini, yüz ölçümünün ise %4,9'unu oluşturmaktadır. 2021 yılı itibarıyla ise TR83 bölgesinin gayrisafi yurt içi hasılasının sektörlere dağılımında hizmetler %58,45'i, sanayi %25,05'i ve tarım ise %16,50'sini oluşturmaktadır. İlgili yıl TR83 bölgesinde tarım sektörü, Türkiye'nin %5,24'ünü oluşturmaktadır ve bu oran bölge

genelinde tarımın ön plana çıktığını göstermektedir. Hizmetler sektörü Türkiye'nin %1,95'ini, sanayi sektörü ise %1,41'ini oluşturmaktadır (OKA, 2025).

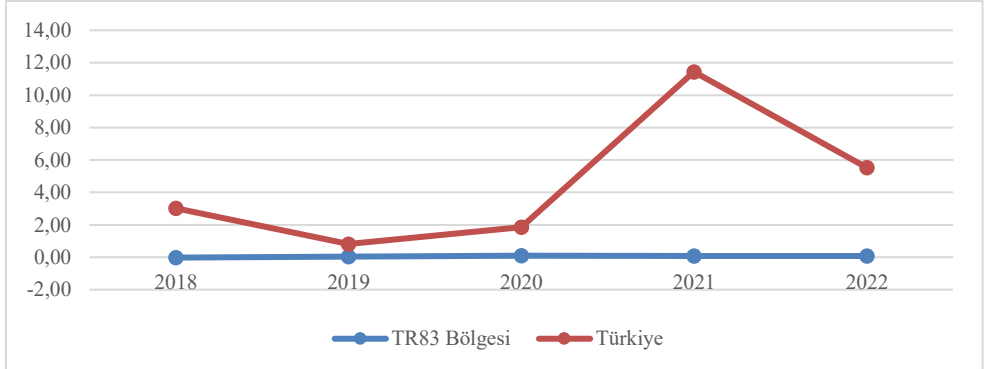
Grafik 1. 2004-2023 Yılları Arasında TR83 Bölgesinin ve Türkiye'nin Kişi Başına Gayrisafı Yurt İçi Hasıla Değerleri, TL

Kaynak: TÜİK, 2024a.

Grafik 1’de 2004-2023 dönemine ait Türkiye ve TR83 bölgesinin kişi başına gayrisafı yurt içi hasıla (GSYH) değerleri verilmiştir. Grafik incelendiğinde, Türkiye’de kişi başına GSYH 2004 yılında 8.622 TL iken 2023 yılı itibarıyla 311.110 TL’ye yükseldiği ve bu dönemde yaklaşık 36 kat arttığı görülmüştür. TR83 bölgesinde ise kişi başına GSYH 2004 yılında 5.427 TL iken 2023 yılında 192.112 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde yaklaşık olarak 35 kat artış kaydetmiştir. 2004 yılında TR83 bölgesinin kişi başına GSYH’si Türkiye ortalamasının %62,9’u düzeyindeyken 2023 yılında bu oran %61,7’ye gerilemiştir. Bu bağlamda hem Türkiye’de hem de TR83 bölgesinde kişi başına GSYH’de artış gerçekleşmiştir. Ancak TR83 bölgesinin Türkiye ortalamasının gerisinde bir gelişim sergilediğini ve özellikle son yıllarda aradaki farkın açıldığını göstermektedir.

Grafik 2. 2018-2022 Yılları Arasında TR83 Bölgesinin Türkiye GSYH Büyümesine Katkısı

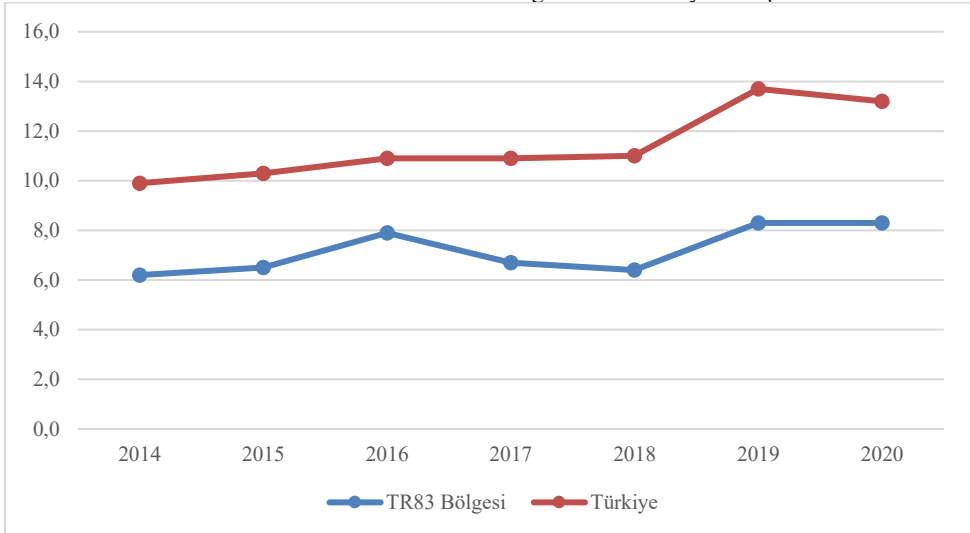

Kaynak: TÜİK, 2022.

Grafik 2’de TR83 bölgesinin Türkiye GSYH büyümesine katkısı gösterilmektedir. Grafik incelendiğinde, 2018 yılında Türkiye’nin GSYH büyüme oranı %3,01 iken TR83 bölgesinin ülke ekonomisine katkısı %-0,02 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, söz konusu dönemde bölgenin ülke ekonomisine negatif katkı sağladığını ortaya koymaktadır. 2019 yılında Türkiye %0,82 gibi düşük bir büyüme kaydederken, TR83 bölgesinin katkısı negatiften pozitive geçerek %0,03 ile sınırlı kalmıştır. 2020 yılında ise COVID-19 pandemisinin etkisi altında Türkiye’nin büyüme oranı %1,86 olarak gerçekleşmiş ve TR83 bölgesinin katkısı %0,10 düzeyinde olmuştur. 2021 yılında Türkiye yüksek bir büyüme yakalasa da TR83 bölgesinin katkısı sınırlı kalmış, 2022 yılında da benzer bir tablo devam etmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, 2018-2022 döneminde TR83 bölgesinin Türkiye ekonomisine katkısının sınırlı olduğu görülmüştür.

TÜİK (2023) verilerine göre, 2004 yılına ait cari fiyatlarla hesaplanan bölgesel gayrisafı yurt içi hasılanın iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımı incelendiğinde, Türkiye genelinde hizmetler sektörünün 144.043.956 TL ile büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir. Buna karşın TR83 bölgesinde ekonomik yapı özellikle tarım, ormancılık ve balıkçılık sektöründe 3.196.574 TL ile öne çıkmaktadır. Bölgedeki hizmetler sektörü ise 3.012.303 TL ile tarımı takip eden önemli bir faaliyet alanı olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, TR83 bölgesinin 2004 yılı itibarıyla tarım ağırlıklı bir ekonomik yapıya sahip olduğunu ancak hizmetler sektörünün de giderek artan bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. 2023 yılına gelindiğinde ise TR83 bölgesinin ekonomik yapısının önemli ölçüde değiştiği görülmektedir. Bu dönemde, TR83 bölgesinde hizmetler sektörü 133.379.355 TL olarak gerçekleşirken, Türkiye genelinde hizmetler sektörü 7.127.436.377 TL’lik bir büyüklüğe ulaşmıştır. Bu rakamlar hem TR83 bölgesinin hem de Türkiye ekonomisinin ağırlıklı olarak hizmetler sektörü tarafından şekillendiğini ortaya koymaktadır.

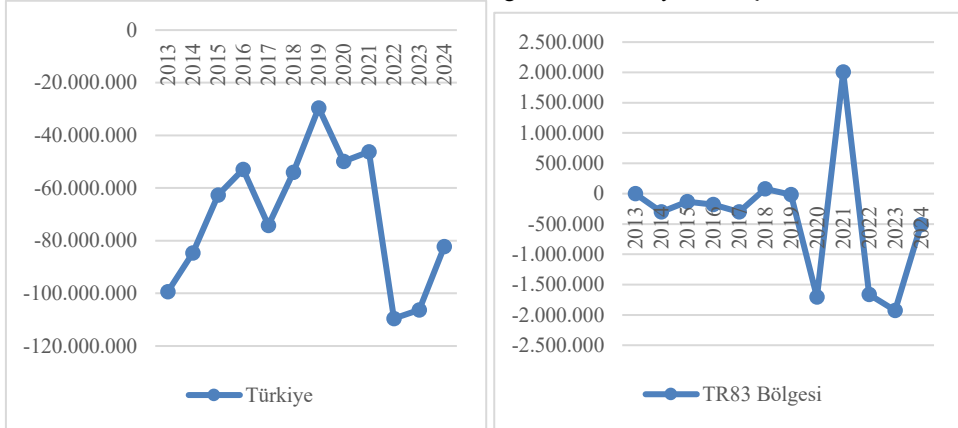
Grafik 3. 2014-2020 Yılları Arasında TR83 Bölgesinin ve Türkiye’nin İşsizlik Oranları

Kaynak: TÜİK, 2025a.

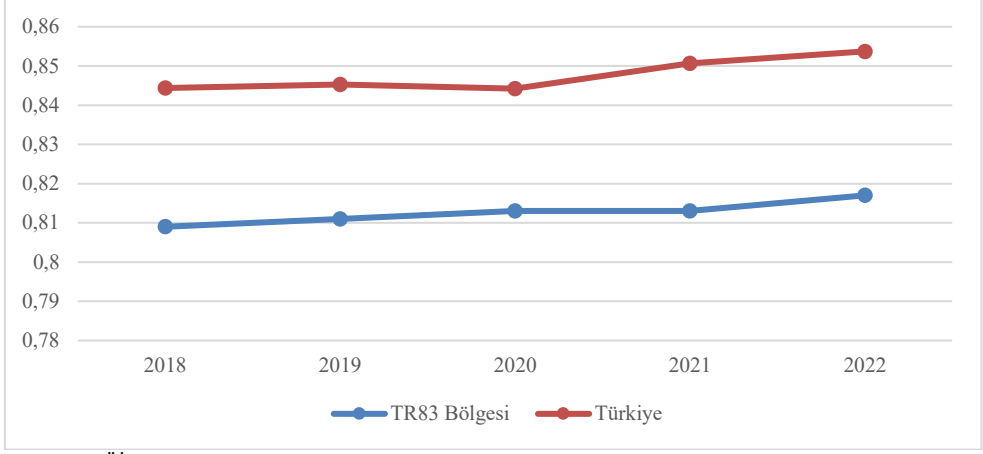
Grafik 3, 2014-2020 yılları arasında Türkiye ve TR83 bölgesine ilişkin işsizlik oranlarını göstermektedir. Grafik incelendiğinde, Türkiye genelinde işsizlik oranlarının 2014 yılından 2019 yılına kadar sürekli arttığı ve 2019 yılında %13,7 olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2020 yılında ise Türkiye'nin işsizlik oranı %13,2 olarak gerçekleşmiştir. TR83 bölgesi açısından bakıldığında ise işsizlik oranlarının daha dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Bölge işsizlik oranı 2014 yılından 2016 yılına kadar artış göstermiş, 2016-2018 döneminde düşüş eğilimine girmiş ve 2018 yılından itibaren ise yeniden artmıştır. Özellikle 2016-2018 yılları arasında Türkiye genelinde işsizlik oranları artarken TR83 bölgesinin işsizlik oranları gerilemiştir. Bu durum, ilgili dönemde bölgenin istihdam piyasasında görece daha iyi bir performans sergilediğini ortaya koymaktadır. Buna ek olarak, 2014-2020 dönemi genel olarak incelendiğinde hem Türkiye hem de TR83 bölgesinde işsizlik oranlarının artış gösterdiği buna karşın TR83 bölgesinin işsizlik oranlarının tüm yıllarda Türkiye ortalamasının altında seyrettiği görülmektedir. Bu doğrultuda TR83 bölgesinin işsizlik açısından Türkiye ortalamasına göre daha avantajlı bir konumda olduğu söylenebilir. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA) verilerine göre, TR83 bölgesinin istihdam oranı %49,9 olarak gerçekleşmiş olup bu oran Türkiye ortalaması olan %47,5'in üzerindedir.

Grafik 4. 2013-2024 Yılları Arasında TR83 Bölgesinin ve Türkiye'nin Dış Ticaret Rakamları

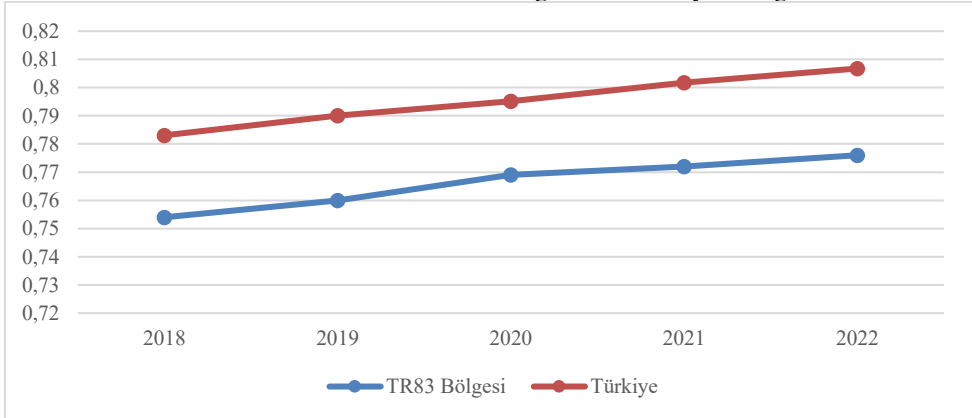
Kaynak: TÜİK, 2025b; TÜİK, 2025c. Yazar tarafından hesaplanmıştır.

Grafik 4'te 2013-2024 yılları arasında Türkiye ve TR83 bölgesinin dış ticaret rakamlarına yer verilmiştir. Grafik incelendiğinde Türkiye'nin 2013-2024 yılları boyunca dış ticaret açığı verdiği görülmektedir. Açığın boyutu yıllara göre dalgalanmış olmakla birlikte en düşük dış ticaret açığı 2019 yılında, en yüksek dış ticaret açığı ise 2022 yılında gerçekleşmiştir. Bu durum, Türkiye'nin ithalata bağımlı bir ekonomik yapıya sahip olmasıyla açıklanabilir. TR83 bölgesinin dış ticaret performansı incelendiğinde ise 2013-2024 dönemi boyunca bölgenin de çoğunlukla dış ticaret açığı verdiği gözlemlenmiştir. Ancak 2018 ve 2021 yıllarında dış ticaret fazlası kaydedilmiş ve TR83 bölgesi, dış ticaret dengesinde pozitif bir performans sergilemiştir. Bu durum, TR83 bölgesinin dış ticaret açısından Türkiye geneline kıyasla zaman zaman daha olumlu bir performans gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Grafik 5. 2018-2022 Yılları Arasında TR83 Bölgesinin ve Türkiye'nin İnsani Gelişme Endeksi

Kaynak: TÜİK, 2025d. **Not:** Yazar tarafından oluşturulmuştur.

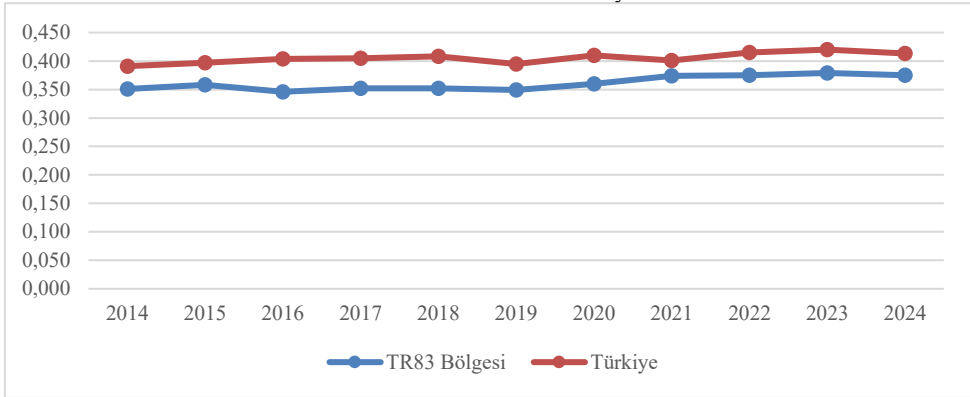
Grafik 5, 2018-2022 dönemi için Türkiye ve TR83 bölgesinin insani gelişme endeksi değerlerini göstermektedir. Grafik incelendiğinde hem Türkiye genelinde hem de TR83 bölgesinde insani gelişme endeksi değerlerinin artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Türkiye'nin insani gelişme endeksi 2018 yılında 0,844 iken 2022 yılında 0,854'e yükselmiştir. Benzer şekilde, TR83 bölgesinin insani gelişme endeksi 2018 yılında 0,809 iken 2022 yılında 0,817'ye ulaşmıştır. Bu bağlamda, Türkiye ve TR83 bölgesinin insani gelişme endeksi artış eğilimi göstermesine rağmen TR83 bölgesinin endeks değerleri Türkiye ortalamasının altında kalmakta ve artış hızı daha yavaş seyretmektedir. Sonuç olarak, TR83 bölgesinin Türkiye geneliyle paralel bir gelişim gösterdiğini ancak mevcut farkın kapanmadığını ortaya koymaktadır. Bunun nedeni TR83 bölgesinin gelir, sağlık ve eğitim bileşenlerinde Türkiye ortalamasına kıyasla daha düşük bir performans sergilemesidir. Dolayısıyla TR83 bölgesinin insani gelişme endeksini artırabilmesi için gelir, sağlık ve eğitim bileşenlerini iyileştirmesi ve bu alanlarda politikalar uygulaması gerekmektedir.

Grafik 6. 2018-2022 Yılları Arasında TR83 Bölgesinin ve Türkiye'nin Eğitim Endeksi

Kaynak: TÜİK, 2025d. **Not:** Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 6’da 2018-2022 yılları arasında Türkiye ve TR83 bölgesinin eğitim endeksi sunulmuştur. Buna göre, Türkiye’nin eğitim endeksinin 2018 yılından 2022 yılına kadar her yıl düzenli bir şekilde arttığı gözlemlenmiştir. Benzer şekilde TR83 bölgesinin eğitim endeksi de 2018 yılından 2022 yılına kadar artış göstermiş ancak bu artış Türkiye geneline kıyasla daha sınırlı olmuştur. Nitekim TR83 bölgesi eğitim endeksinde Türkiye ortalamasının sürekli gerisinde kalmıştır. Üstelik zaman içinde farkın kapanmadığı aksine çok az da olsa arttığı görülmektedir.

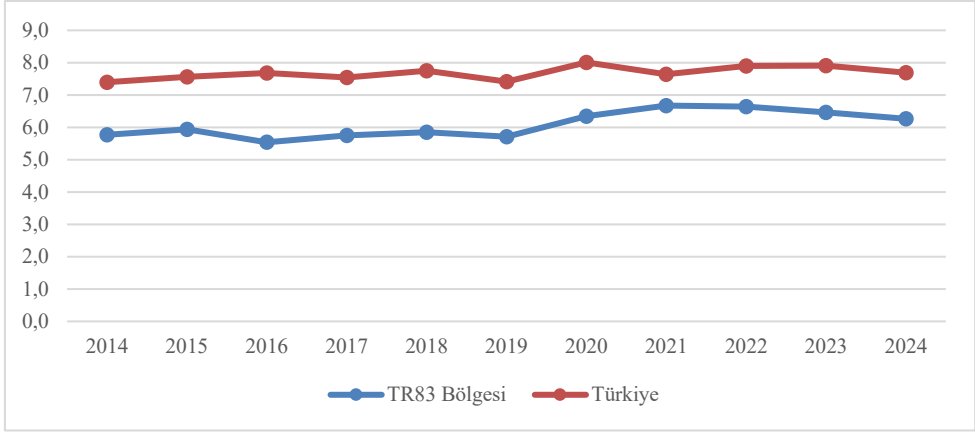
Grafik 7. 2014-2024 Yılları Arasında TR83 Bölgesinin ve Türkiye’nin Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Gini Katsayısı

Kaynak: TÜİK, 2024b.

Gini katsayısı, bir ülke içindeki gelir dağılımındaki eşitsizliği ölçen önemli bir göstergedir. Katsayının 0 olması tam eşit gelir dağılımını, 1 olması ise tam eşitsizliği ifade etmektedir. Dolayısıyla katsayı arttıkça gelir eşitsizliği de artmaktadır. Grafik 7, Türkiye ve TR83 bölgesinin 2014-2024 dönemine ait Gini katsayısını göstermektedir. Türkiye’nin Gini katsayısı incelendiğinde, dalgalı bir seyir izlemekle birlikte genel olarak artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Türkiye’nin Gini katsayısı 2014 yılında 0.391 iken 2024 yılında 0.413’e yükselmiştir. Bu durum, son on yılda Türkiye’de gelir eşitsizliğinin artmış olduğunu ortaya koymaktadır. TR83 bölgesinin Gini katsayısı da 2014-2024 döneminde artış göstermiştir. Bölgenin Gini katsayısı 2014 yılında 0.351 iken 2024 yılında 0.375’e ulaşmıştır. Buna göre, TR83 bölgesinde gelir eşitsizliği artmış olmakla birlikte Türkiye geneline göre daha düşük bir seviyede seyretmektedir. Ancak özellikle 2019 yılından sonra TR83 bölgesinde hızlı bir artış gözlemlenmiştir. Bu artış kısmen 2019 yılında meydana gelen COVID-19 pandemisinin etkileriyle ilişkilendirilebilir. Nitekim pandemi dönemi, farklı gelir grupları üzerinde farklı etkiler yaratmış; bazı kesimler ciddi gelir kaybına uğrarken, bazı kesimler ise daha az etkilenmiş olabilir. Bu durum, bölgedeki gelir dağılımının bozulmasına ve gelir eşitsizliğinin artmasına yol açmıştır. Genel değerlendirme yapıldığında, TR83 bölgesinin Gini katsayısı Türkiye ortalamasına kıyasla nispeten daha düşüktür. Bununla birlikte bölgedeki gelir eşitsizliği 2014 yılından 2024 yılına kadar artmış olup özellikle 2021 yılında Türkiye ile TR83 bölgesi arasındaki farkın daraldığı görülmektedir.

Grafik 8. 2014-2024 Yılları Arasında TR83 Bölgesinin ve Türkiye'nin Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre P80/P20 Oranı

Kaynak: TÜİK, 2024c. **Not:** Yazar tarafından oluşturulmuştur.

P80/P20 oranı, en yüksek gelire sahip %20'lik grubun gelirinin en düşük gelire sahip %20'lik grubun gelirine oranını göstermektedir (Göcen, 2021: 256). Diğer bir ifadeyle P80/P20 oranı, gelir dağılımını ölçen bir göstergedir. Oranın yüksek olması, üst gelir grubunun alt gelir grubuna kıyasla daha fazla gelir elde ettiğini ve gelir eşitsizliğinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Grafik 8'de 2014-2024 dönemi için Türkiye ve TR83 bölgesinin eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre P80/P20 oranı görülmektedir. Grafik incelendiğinde, Türkiye'nin P80/P20 oranının 2014-2024 döneminde dalgalı bir seyir izlediği ancak genel olarak yüksek seviyelerde seyrettiği görülmektedir. Özellikle 2020 yılında oran %8'e çıkarak zirve yapmıştır. TR83 bölgesi incelendiğinde ise bölgenin P80/P20 oranı Türkiye ortalamasının altında seyretmesine ve Türkiye geneline kıyasla daha düşük olmasına rağmen 2014-2024 dönemi arası artış göstermiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin doğru ve etkin bir şekilde belirlenebilmesi için Türkiye ekonomisinin bölgesel dağılımını analiz etmek ve bölgelerin ekonomik performanslarını değerlendirmek kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, bu çalışmada TR83 bölgesini oluşturan Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerinin Türkiye ekonomisi içindeki yeri incelenmiştir. Buradan hareketle, kişi başına gayrisafi yurt içi hasıla açısından TR83 bölgesi, Türkiye ortalamasının gerisinde bir gelişim sergilemiş ve özellikle son yıllarda aradaki fark açılmıştır. 2018-2022 döneminde Türkiye genelinde yüksek büyüme oranları kaydedilmiş olmasına rağmen TR83 bölgesinin ekonomik büyümeye katkısı oldukça düşük seviyelerde gerçekleşmiş ve söz konusu dönemde TR83 bölgesi Türkiye ekonomisinde sınırlı katkı sağlamıştır. 2004 yılı itibarıyla TR83 bölgesinin ekonomik yapısı ağırlıklı olarak tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörüne dayalı iken bunu hizmetler sektörü takip etmiştir. Türkiye genelinde ise hizmetler sektörü öne çıkan sektör olmuştur. Ancak 2023 yılı itibarıyla TR83 bölgesinde ekonomik yapıda belirgin bir dönüşüm gözlemlenmektedir. Nitekim bu yıl hizmetler sektörü bölge ekonomisinin en ağırlıklı sektörü hâline gelmiştir. Bu durum, hizmetler

sektörünün bölgede giderek önem kazandığını göstermektedir. Bunun yanı sıra TR83 bölgesi Türkiye geneli ile kıyaslandığında hizmet üretimi açısından orta düzeyde bir hizmet ekonomisi niteliği taşımaktadır. İşsizlik oranları incelendiğinde hem Türkiye genelinde hem de TR83 bölgesinde 2014 yılından 2020 yılına kadar artış göstermiştir. Buna karşın TR83 bölgesinin işsizlik oranları tüm yıllarda Türkiye ortalamasının altında seyretmesi dikkat çekicidir. Dış ticaret rakamları ele alındığında, Türkiye 2013-2024 yılları arasında dış ticaret açığı vermiştir. TR83 bölgesi de aynı dönemde çoğunlukla dış ticaret açığı vermekle birlikte bazı yıllarda fazla vermiştir. İnsani gelişme endeksi ve eğitim endeksi açısından 2018-2022 döneminde hem Türkiye hem de TR83 bölgesinde artış kaydedilmiştir. Ancak TR83 bölgesi, Türkiye geneliyle paralel bir gelişme gösterse de farkın kapanmadığı ve Türkiye ortalamasının altında konumlandığı gözlemlenmiştir. Gelir dağılımına ilişkin göstergeler değerlendirildiğinde, Gini katsayısı açısından 2014-2024 yılları arasında hem Türkiye’de hem de TR83 bölgesinde gelir eşitsizliğinin arttığı görülmektedir. TR83 bölgesinin Gini katsayısının Türkiye ortalamasının altında olduğu ancak Türkiye genel eğilimini takip ettiği gözlemlenmiştir. Benzer şekilde eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre P80/P20 oranı da hem Türkiye’de hem de TR83 bölgesinde 2014 ile 2024 dönemi arası artmıştır. TR83 bölgesi, P80/P20 oranı açısından Türkiye ortalamasından daha düşük seviyede olmasına rağmen zamanla bölgedeki gelir eşitsizliği Türkiye ortalamasına yaklaşma eğilimi göstermiştir. Sonuç olarak, TR83 bölgesinin sosyo-ekonomik yapısında bazı olumlu gelişmeler gözlemlense de bölgedeki ekonomik ve sosyal dengesizliklerin devam ettiği söylenebilir.

TR83 bölgesi, coğrafi konumu nedeniyle ulaşım ve ticaret açısından avantajlı olup, zengin doğal kaynakları ve nitelikli insan gücü ile ekonomik potansiyel sunmaktadır. Ancak bölge, Türkiye ekonomisi açısından belirli bir potansiyele sahip olmasına rağmen, bu potansiyeli yeterince ekonomik katkıya dönüştürememiştir. Dolayısıyla bölgenin bu potansiyelini gerçekleştirebilmesi için bir dizi stratejik adımın atılması gerekmektedir. Bölgeye yönelik yatırımların artırılması, yüksek katma değerli ve yenilikçi ürünlerin üretilip ihraç edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra, eğitim düzeyinin yükseltilmesi ile beşerî sermayenin güçlendirilmesinin yanı sıra çevresel sürdürülebilirliğin gözetilmesi ve bölgenin ihtiyaçlarına uygun politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Gelecek çalışmalarda TR83 bölgesindeki iller ayrı ayrı ele alınarak derinlemesine analizler yapılabilir. Ayrıca Türkiye’nin diğer bölgeleriyle karşılaştırmalı çalışmalar gerçekleştirilmesi de mümkündür. Bu tür karşılaştırmalı analizler, bölgesel farklılıkların daha net anlaşılmasına yardımcı olur ve elde edilen bulgular doğrultusunda uygun politika önerilerinin geliştirilmesine imkân tanır. Böylece ilgili alana önemli bir katkı sağlanabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin tüm süreçlerinde Yönetim ve Ekonomi Dergisi'nin araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makalenin tamamı Doç. Dr. Seher SULUK tarafından kaleme alınmıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarın herhangi bir kişi ya da kuruluş ile çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, G., Altıntaş, A., Bektaş, H., Çakmak, E., Oruç, E., Kızılaslan, H. & Birol, D. (2019). Effects of young farmer projects support on the tendency of young farmers to stay in agriculture: Case of TR83 region, Turkey. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 7(10), 1682-1693. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v7i10.1682-1693.2813>
- Ataklı Demiralp, G. ve Şimşek, Ü. (2025). Kentsel dirençlilik ve stratejik planlama: TR83 Bölgesi'nde durum analizi. *Urban 21 Journal*, 3(2), 43-70.
- Barış, S. (2019). 21. yüzyılda Tokat'ın ekonomik görünümü: TR83 ve Türkiye geneli ile bir karşılaştırma. *Anemon*, 7(1), 111-124. <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.410534>
- Çoban, M. N. (2019). Tokat ilinin kentsel rekabet edebilirliğinin TR83 bölgesi kapsamında değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 26(3), 919-936. <https://doi.org/10.18657/yonveek.528037>
- Demir, D., Altıparmak, A. ve Taşkın, D. (2011). TR83 düzey2 istatistiki bölge biriminde sosyal ve ekonomik gelişmeler. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(2), 89-97.
- Eroğlu, İ., Çoban, M. N. ve Kangal, N. (2018). The evaluation of TR83 region in the context of clean energy. *Balkan Journal of Social Sciences*, 7(13), 83-105.
- Göcen, S. (2021). Ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği ilişkisi: Türkiye için bölgesel bazda bir inceleme. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 6(Özel Sayı), 247-265. [10.30784/epfad.1020478](https://doi.org/10.30784/epfad.1020478)
- Güven, O. (2024). Bölgeler arası ekonomik gelişmişlik farklılıklarını etkileyen faktörler. *Bölgesel Kalkınma Dergisi*, 2(1), 80-92. [10.61138/bolgeselkalkinmadergisi.1415395](https://doi.org/10.61138/bolgeselkalkinmadergisi.1415395)
- Hazneci, K. & Ceyhan, V. (2017). TR83 bölgesinde buğday tohumluğu üretiminde teknik etkinlik ve etkinliği belirleyen faktörler. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 32. [10.7161/omuanajas.289038](https://doi.org/10.7161/omuanajas.289038)
- Houssain, M. S., Jaradat, N. A. A., Aydın Er, B. ve Ardalı, Y. (2024). Optimizing resource allocation in the Black Sea TR83 area of Türkiye: Advancing towards an industrial circular economy. *Black Sea Journal of Engineering and Science*, 7(5), 1-13. [10.34248/bsengineering.1420192](https://doi.org/10.34248/bsengineering.1420192)
- Kocaoğlu, M. (2017). Kalkınma kavramının farklı boyutları ekseninde yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınma uygulamaları: Kırşehir örneği. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 13(1), 15-32.
- OKA. (2012). TR83 bölgesi mevcut durum analizi.
- OKA. (2014). TR83 bölgesi uygun yatırım alanları araştırması. Ankara.
- OKA. (2025). Bölgemiz. Erişim adresi: <https://oka.gov.tr/bolgede-yatirim/tr83-bolgesi#:~:text=TR83%20B%C3%B6lgesi%202022%20y%C4%B1l%C4%B1%20n%C3%BCfusu,3%2C32'sini%20olu%C5%9Fturmaktadır%C4%B1r.&text=B%C3%B6lge%2C%20T%C3%BCrkiye%20y%C3%BCz%C3%B6l%C3%A7%C3%BCm%C3%BCn%20%25%204%2C9'unu%20olu%C5%9Fturmaktadır%C4%B1r.> (Erişim tarihi: 14.11.2025).
- Recepoglu, M. ve Dogan, K. C. (2014). Bölgesel kalkınmada girişimciliğin ve teknolojinin yeri: TR83 bölge analizi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 10, 55-76.
- Sevinç, H. (2011). Bölgesel kalkınma sorunsalı: Türkiye'de uygulanan bölgesel kalkınma politikaları. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(2), 35-54.
- Suparman, S. ve Muzakir, M. (2023). Regional inequality, human capital, unemployment, and economic growth in Indonesia: Panel regression approach. *Cogent Economics & Finance*, 11(2), 2251803. [10.1080/23322039.2023.2251803](https://doi.org/10.1080/23322039.2023.2251803)
- TÜİK. (2022). Bölgelerin Türkiye GSYH büyümesine katkısı, zincirlenmiş hacim endeksiyle, 2018-2022.

- TÜİK. (2023). Bölgesel gayrisafi yurt içi hasıla, iktisadi faaliyet kollarına (A10) göre, cari fiyatlarla, 2004-2023.
- TÜİK. (2024a). Kişi başına gayrisafi yurt içi hasıla, İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması 2. Düzey, 2004-2023.
- TÜİK. (2024b). Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirlerine göre Gini katsayısı, 2014-2024.
- TÜİK. (2024c). Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre P80/P20 oranı, 2014-2024.
- TÜİK. (2025a). Kurumsal olmayan nüfusun yıllar ve cinsiyete göre işgücü durumu (Düzey 2).
- TÜİK. (2025b). İllere göre ihracat, 2013-2025 (genel ticaret sistemi).
- TÜİK. (2025c). İllere göre ithalat, 2013-2025 (genel ticaret sistemi).
- TÜİK. (2025d). İllere göre beşeri kalkınma endeksi, alt endeksleri ve değişim oranları, 2018-2022.
- Yayar, R., Kaplan, Ç. ve Şimşek, Ü. (2014). Küresel ısınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin farkındalığı: Türkiye’den (TR 83 bölgesi) deneysel bulgular. *Business and Economics Research Journal*, 5(3), 81-96.
- Yemen, A. ve Oruç, S. (2015). TR83 bölgesi kapsamında merkez belediyelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 998-1010.
- Yılmaz, Ö. (2001). Bölgesel eşitsizlik: Türkiye örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(1-2), 1-19.

SUMMARY

The increasing interest in the field of development economics has led to concepts such as regional development and regional policies gaining more prominence. In this context, the main objective of regional development policies is to eliminate economic and social imbalances among regions. The Turkish economy has a highly heterogeneous structure due to economic, social and structural differences observed on a regional scale. This situation reveals that the regions have different dynamics, production structures and levels of development. Therefore, it is necessary to accurately analyze the potential of each region and to design and effectively implement development policies that meet these needs. However, a detailed analysis of the socio-economic structures of the regions is of great importance for the planning, formulation and implementation of sustainable development policies. In this regard, this study examines the economic performance and position of the TR83 region within Turkey, encompassing the provinces of Amasya, Çorum, Samsun and Tokat, using various economic and social indicators, with the help of graphs. In line with this purpose, key social and economic indicators such as per capita gross domestic product data, economic growth rates, the Human Development Index, the Education Index, unemployment rates, foreign trade data, the P80/P20 ratio according to household disposable income per capita and the Gini coefficient were used. These data were obtained from the Turkish Statistical Institute (TURKSTAT) database. Although some studies have been conducted on the TR83 region, which stands out due to its economic potential, examining it from economic, social and environmental perspectives, no comprehensive study addressing this issue has been found in the literature. The provinces of Amasya, Çorum, Samsun and Tokat possess significant advantages in agriculture, industry and trade. Therefore, this research is important because it aims both to address this gap in the literature and to offer guiding recommendations, especially for policymakers at the local level. The findings of the study reveal that despite its significant potential, the TR83 region makes a

relatively modest contribution to the Turkish economy. In 2004, the economic structure of the TR83 region was predominantly based on agriculture, forestry and fishing, followed by the service sector. Throughout Turkey, the service sector was in the forefront during the same period. As of 2023, a significant transformation has been observed in the economic structure of the TR83 region. During this period, the share of the service sector increased significantly, leading the regional economy to transition from a predominantly agriculture-based structure to a more service-oriented structure. The TR83 region has significant advantages due to its strategic location, rich natural resources and agricultural production capacity. These advantages demonstrate that the region has considerable potential for national and regional development. To effectively utilize this potential, it is crucial to increase investments, produce and export high value-added products, develop innovative products, raise education levels, strengthen human capital and develop policies tailored to the specific needs of the region. However, considering environmental sustainability and adopting an environmentally conscious approach are also critical requirements.